

در میزگرد آب در روز سوم گردهمایی کیش چه گذشت؟

سیلی کم آبی و کاهش درآمدهای نفتی دولت را بیدار خواهد کرد؟ خودآگاهی دولت می تواند بسیاری از امور را در جهت مثبت تغییر دهد

و در این خصوص هیچ مشکلی نداریم. مشکلی که وجود دارد عناصر وزارت نیرو هستند. یعنی گروه هایی در وزارت نیرو وجود دارند که به ایجاد بازار آب اعتقاد ندارند. برای اینکه آب قیمت پیدا کند، اولین شرط این است که قابل معامله باشد. در صحبت ها مطرح شد که برای آب سند نداریم، باید بگویم اتفاقاً پروانه چاه سند محکم و معتبری است؛ در واقع امروز پروانه چاه معامله می شود.

ما در بخش خصوصی می توانیم این تعهد را بپذیریم و طی یک قرارداد با وزارت نیرو امکان جابجایی آب را فراهم کنیم تا افرادی که می توانند درآمد بیشتری از آب کسب کنند، سهم آب مورد نیازشان را خریداری کنند.

مهندس اسدی رئیس آب منطقه ای سیرجان - عدم امکان انتقال آب به مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب برمی گردد. در این مواد آمده است که پروانه مصرف آب مختص به زمینی است که برای آن صادر شده است، مگر اینکه تصمیمی از طرف دولت در منطقه اتخاذ شود.

به خشکسالی می دانستند. اما امروزه با تلاش هایی که انجام شده دیدگاه جدیدی بر دولت حاکم است و هم اکنون باید فکر چاره باشیم.

دکتر مهرابی - ما در کشوری زندگی می کنیم که اصولاً اعتقادی به بحث بازار آزاد نداریم. هنوز بحث های زیادی درباره بازار آب وجود دارد. خیلی از قوانین در بازار آب در تناقض با یکدیگر هستند. مثلاً قانون توزیع عادلانه آب، قانون جامع آب و بحث های دیگری که در حوزه آب وجود دارد. دولت اگر بخواهد تصدی گری اش را کم کند و فعالیت اجرایی انجام دهد مشکل آب بسیار بیشتر از این خواهد شد. ما مدام بحث می کنیم که دولت چکار کند که بازار آب تشکیل شود؟ به عقیده من بهترین کار دولت این است که کاری نکند. سپردن همه امور آب به بازار امکان پذیر نیست، چون بحث هایی از قبیل کالای عمومی، انحصار، مسائل فقهی، اخلاقی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی بوجود می آید.

علی نظری - به عقیده من قانون های زیادی برای راه اندازی بازار آب وجود دارد

مهدی آگاه - در خوش بینانه ترین حالت احتمال رسیدن به نقطه سر به سری در سرمایه گذاری در پسته حدود ۱۰ سال طول می کشد و بازگشت سرمایه در این صنعت در خوش بینانه ترین حالت حدود ۱۵ تا ۲۰ سال ممکن است. از این رو صنعت پسته همواره نگاه عمیق و طولانی به اقتصاد و مسئله آب داشته و طی سالیان طولانی، بر سر احکام مربوط به قنوت و مالکیت زمین و آب درگیری هایی بوده است. باید توجه داشت که مسئله آب نه کشوری است و نه جهانی. مسئله آب در هر حوضه ای برای خودش مطرح است. مثلاً در تهران آب بیشتر مصرف شهری دارد ولی در حوضه آبی کویر درانجیر ممکن است که کشاورزی مهم تر باشد.

فرهاد آگاه - تا دو سال پیش تمام تلاش انجمن پسته ایران این بود که به مدد اساتیدی مانند آقای کشاورز و آقای شریعتمدار، مسئولان را متقاعد کند که بحران آب وجود دارد و این بحران ساخته دست بشر است! در آن مقطع زمانی دولتمردان بحران آب را مربوط

همچنین اگر بپذیریم دولت از سوی همه مردم وکالت داشته که آب را مدیریت کند، آیا هم اکنون دولت حق دارد وکالت و مدیریتی که انجام داده است را دوباره به ملت واگذار کند یا خیر؟ در جواب باید بگوییم که دولت می تواند این وکالت را دوباره واگذار کند، اما آنگاه باید پذیرفت که کشاورزی در بسیاری از مناطق مقرون به صرفه نیست. یعنی قیمت آب از قیمت خروجی محصول بیشتر می شود. در این حالت متوجه می شویم برخی از کارهایی که در طول سال های گذشته انجام شده است و خدمت تلقی می شده، آنقدر هم خدمت نبوده است!

سوال دیگر این است، آیا دولت به ملت اعتماد دارد که بخواهد حکمرانی آب را به آن ها بسپارد یا خیر؟! در طول سال های ۱۳۰۴ تا ۱۳۹۴ ملت به دولت اعتماد کرده است و طی این ۹۰ سال دولت متمرکز را تجربه کردیم. حاصل این اعتماد این بوده است که دولت در بخش هایی موفق بوده و در بسیاری از بخش ها نتوانسته پاسخ مناسبی به اعتماد ملت بدهد. عملاً سیاستگذاری ها و مداخله های دولت بصورت قدرت قاهر و با پول نفت نتیجه اش کمبود آب و اتفاقاتی است که امروز می بینیم.

در دولت گذشته دیدگاه حاکم بر دولت این بود که گویا دولت عقل کل و ملت یتیمی است که باید تحت سرپرستی دولت باشد! در این شرایط تصمیم خلی بزرگی راجع به تمام احاد ملت گرفته می شد. تصمیم می گرفت پول نفت را جابجا و به هر کدام از احاد ملت ۴۵ هزار تومان پرداخت کند. چرا این تصمیم را می گرفت؟ چون دولت بود. چرا این مبلغ را می داد؟ چون دولت بود. چرا به همه پرداخت می کرد؟ چون دولت بود. شاید کم آبی و کاهش درآمد نفت سیلی هایی باشند که بتوانند دولت را بیدار کنند. به عقیده من بیداری دولت به مثابه عوض شدن دین، تغییر ملت، تغییر آب و هوا و اقلیم و تغییر حال و هوای منطقه ای است که ما در آن زندگی می کنیم. اگر خودآگاهی در درون دولت شکل گرفته باشد بسیاری از امور تغییر می کند؛ یکی از این مسائل مدیریت منابع آب است. در این راستا مدیریت منابع ارزی و منابع قدرت هم تغییر می کند.

مفهوم بازار بتواند در آن اجراء شود. یعنی محصولات نباید به صورت دستوری قیمت گذاری شوند، یارانه هم نباید وجود داشته باشد. در این حالت نه تنها کشاورزی بلکه صنعت هم به شدت متأثر خواهد شد، در چنین شرایطی مزیت ها رشد می کنند و بهره وری می تواند خودش را نشان دهد. این گام بسیار مهمی است و به اعتقاد من، تعلق وزارت نیرو و دولت در این مورد خیانت بزرگی به مملکت است.

مهندس علیرضا دائمی - از یک کارشناس ژاپنی سوال پرسیدم چگونه آب های زیر زمینی کشورتان را برداشت می کنید؟ پاسخ او این بود که با افزایش عمق بیش از ۲۰ متر، استحصال آب در ژاپن مقرون به صرفه نیست. به این دلیل سفره های آب زیرزمینی همیشه در رقم ۲۰ متر باقی می ماند و حفظ پایداری آب های زیرزمینی تنها با قیمت حامل های انرژی قابل کنترل است.

این که بگوییم یارانه انرژی قواعد بازار را برهم می زند کاملاً درست است. این روزها بحث های اساسی دولت، شورای اقتصاد و مجلس بر سر همین مسائل است. در ایران واقعاً خشکسالی است و شاخص های آن معین است ولی در گزارشات و تفکرات حاکم بر وزارت نیرو، خشکسالی به عنوان تنها عامل ایجاد وضع کنونی نیست. یعنی حتی اگر پدیده خشکسالی شدید هم اتفاق افتد، باید به گونه ای مدیریت شود تا مشکلی پیش نیاید. همه این بحث ها ناشی از شرایط محیطی و ناشی از شرایط فعلی ما است. جمعیت ما قبل از انقلاب ۳۰ میلیون نفر بوده و میزان مصرف آب در کشور ۴۵ میلیارد مترمکعب بوده است، اما امروز نزدیک به ۹۰ میلیارد مترمکعب آب مصرف می کنیم.

مهندس کشاورز - اگر واقع بینانه تر به موضوع بازار آب نگاه کنیم متوجه می شویم که آب در ادبیات جهانی فقط یک عنصر اقتصادی نیست، بلکه عناصر سیاسی و اجتماعی را هم شامل می شود. توصیه من این است که قبل از ورود به این مسئله، گروهی این سه عامل را بررسی کنند تا ساختار مناسبی تهیه شود.

دکتر آشنا - اگر آب را جزء انفال حساب کنیم، که به عقیده من جز انفال است.

طبق این قانون هیچ کس حق ندارد آبی که اجازه مصرف آن داده شده بجز آنچه قید شده مصرف کند. همچنین حق انتقال پروانه آب بدون اجازه وزارت نیرو میسر نخواهد بود، مگر آنکه برای همان کار با اطلاع وزارت نیرو صرف شود. بر اساس این مواد قانونی هیچ مشکلی در این رابطه وجود ندارد و وزارت نیرو آماده همکاری با تمام هموطنان در این قضیه است.

مهندس سید احمد علوی - باید توجه داشت که در بحث بازار آب، خارج از فرآیند آب تعیین قیمتی انجام نمی گیرد؛ یعنی در یک ماراتن رقابتی، قیمت آب تعیین می شود. مشکل عمده این است که در اسناد بالادستی همواره به بازار توجه شده، ولی منظور از آن در این اسناد، بازار بین بهره برداران و دولت است. به اعتقاد من تا وقتی که مبادله آب بین بهره برداران اتفاق نیافتد آب ارزشی پیدا نمی کند. لازمه ایجاد بازار آب، امکان مبادله آب بین ذینفعان و بهره برداران است. ما هیچ گونه مشکل فقهی در مورد بازار آب نداریم چون در واقع حق بهره برداری خرید و فروش می شود. باید با نهادسازی، مشکلات اخلاقی و اجتماعی را حل کرد و با برنامه ریزی منطقی، می توان بر پیچیدگی های فنی، حقوقی و اجتماعی فائق آمد.

دکتر غنی نژاد - به اعتقاد من مشکل اصلی به رسمیت نشناختن مالکیت در کشور است. تعریف و حفاظت از حقوق مالکیت وظیفه دولت ها است. یکی از حقوق ها حق معامله است. شما وقتی مالک چیزی هستید که بتوانید آن را معامله کنید. اگر دولت مانع معامله شما می شود یعنی اینکه دولت مالکیت شما را به رسمیت نمی شناسد یا تعریف درستی از آن وجود ندارد. در اسناد قبل از انقلاب آمده که دولت طاغوت برای استخراج آب از چاه ها همیشه یارانه انرژی می داد. گرفتاری بزرگ بعد از انقلاب این بود که یارانه بیشتری دادند و اینکه هر کسی بخواهد چاه بزند مجاز است. مشکلی که سیاستمداران دارند این است که منطق اقتصاد را قبول ندارند. در واقع قبول ندارند که یارانه دادن عامل اصلی اتلاف منابع است.

دکتر محمد مهدی بهکیش - وقتی درباره بازار آب صحبت می کنیم باید